

Toename kinderen in de leeftijd 0-4 met een zorgbehoefte in Amsterdam

Maart 2020

Portaalvraag voor KeTJA van de gemeente Amsterdam van Antje Dijk (gemeente Amsterdam, team voorschool kinderopvang)

Vraag: *Is er sprake van een toename van het aantal kinderen van nul tot vier jaar (0-4) met een zorgbehoefte in Amsterdam?*

Deze vraag is beantwoord in februari 2019 door Mirjam Gevers van het Kohnstamm Instituut en bewerkt in maart 2020 door Marjolijn Distelbrink en Asia Sarti (Verwey-Jonker Instituut).

De antwoorden zijn gevonden door analyse van data van het CBS en via gegevens uit OKIDO. Hieronder volgt eerst een korte toelichting op de aanleiding van de vraag (1). Daarna wordt ingegaan op de cijfers van het CBS en uit OKIDO (2). Het stuk eindigt met een conclusie waarin op grond van de gevonden gegevens een antwoord op de vraag wordt gegeven (3).

1. Aanleiding vraag

Er zijn aanhoudende signalen vanuit de kinderopvang en voorscholen dat in de afgelopen jaren het aantal kinderen met een zorgbehoefte toeneemt. Het gaat hierbij om verschillende problematieken, maar met name is een toename van zwaardere zorg waarneembaar. Door de GGD is deze toename bevestigd. Deze toename zou gelden in heel Amsterdam, ongeacht de achtergrondkenmerken van kinderen (migratieachtergrond, laag inkomen). De toename staat los van de wijzigingen in 2018 m.b.t. voorschool. In Amsterdam worden de zorgstructuren al aangepast op deze ervaren realiteit door - in het kader van passende kinderopvang - in te zetten op betere samenwerking tussen reguliere kinderopvang en zorg.

Deze ervaren toename van kinderen met een zorgbehoefte in de kinderopvang, roept de vraag op: wat zijn redenen dat we op de kinderopvang meer zorgkinderen zien? Is er daadwerkelijk sprake van een stijging van het aantal kinderen met een zorgbehoefte?

2. Beantwoording van deze vraag

Voor de beantwoording van de vraag is er bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het team VVE en Kinderopvang van de gemeente Amsterdam, en bij OKIDO nagegaan of er registratiegegevens beschikbaar zijn over toename van het aantal kinderen met een zorgbehoefte in Amsterdam en binnen de kinderopvang (kinderdagverblijf, voorschool, peuterspeelzaal) in de afgelopen jaren.

Het team VVE en Kinderopvang van de gemeente Amsterdam hebben geen registratiegegevens van kinderen met een zorgbehoefte. Het CBS heeft registratiegegevens over gebruik van jeugdzorg maar geen gegevens over kinderopvanggebruik. OKIDO heeft registratiegegevens over gebruik van jeugdhulp (OKIDO-trajecten) binnen de kinderopvang in de gemeente Amsterdam. Hieronder worden de bevindingen van het CBS en van OKIDO weergegeven.

CBS: grote toename kinderen (0-4) in de jeugdzorg

Bij het CBS wordt voor de 0-23-jarigen de deelname aan de jeugdzorg vastgelegd. Onder jeugdzorg valt jeugdhulp, de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Over jeugdzorggebruik zijn landelijke gegevens voorhanden vanaf 2015, het jaar dat de jeugdzorg onder verantwoordelijkheid van de gemeenten kwam. Tevens zijn er cijfers over Amsterdam-Amstelland en over Amsterdam. De landelijke, maar ook de regionale en lokale data, zijn uit te splitsen naar leeftijdscategorie. Voor deze portaalvraag haalden we deze cijfers uit Statline. Onderstaande tabellen 1 en 2 zijn gemaakt op basis van de gegevens van Statline. De tabellen bevatten cijfers van het aantal kinderen van 0-4 jaar met jeugdzorggebruik in Nederland en Amsterdam in de periode 2015-2018.

Tabel 1 Jeugdzorggebruikers 0-23 jaar; 2015-2018, landelijk, regionaal en lokaal (Amsterdam)

Jaar	Nederland	Amsterdam-Amstelland	Amsterdam
2015	380.100	16.875	13.475
2016	404.080	23.760	20.425
2017	419.580	24.025	20.715
2018	430.175	23.630	20.100

Bron: Statline CBS, eigen bewerking¹

Tabel 2 Jeugdzorggebruikers 0-4 jaar; 2015-2018, landelijk, regionaal en lokaal (Amsterdam)

Jaar	Nederland	Amsterdam-Amstelland	Amsterdam
2015	22.345	1.630	1.410
2016	25.795	1.865	1.735
2017	28.925	2.720	2.470
2018	30.655	2.655	2.375

Bron: Statline CBS, eigen bewerking²

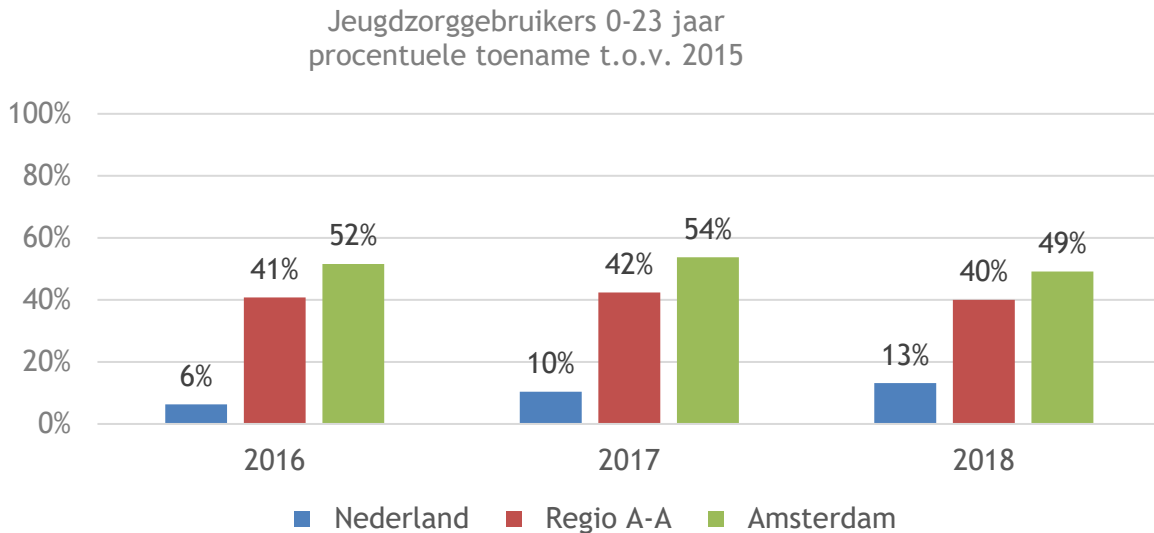
In de tabellen is te zien dat er een toename is van jeugdzorggebruikers, in absolute aantallen, tussen 2015 en 2018. Dit geldt zowel landelijk als in Amsterdam en de regio Amsterdam-Amstelland, en zowel voor 0-23-jarigen als voor 0-4-jarigen. In heel Nederland nam het aantal jeugdzorggebruikers per jaar toe met zo'n 50.000 tussen 2015 en 2018; onder 0-4-jarigen was de toename ruim 8.000. In de regio Amsterdam-Amstelland en de gemeente Amsterdam betrof de toename in dezelfde periode zo'n 7.000 jeugdigen, waaronder 1.000 0-4-jarigen. In 2018 gebruikten landelijk 30.655 kinderen van 0-4 jaar jeugdzorg; in Amsterdam-Amstelland 2.655 en in Amsterdam 2.375. De 0-4-jarigen vormden in de regio en in de gemeente Amsterdam in 2018 bijna 12% van het totale aantal jeugdzorggebruikers. Landelijk lag dit percentage wat lager, op 7%.

In de figuren 1 en 2 op de volgende pagina is de *procentuele* toename van het jeugdzorggebruik voor 0-23-jarigen en 0-4-jarigen weergegeven, steeds ten opzichte van het startjaar 2015.

¹ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84135NED/table?dl=2A132>.

² <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84135NED/table?dl=2A132>.

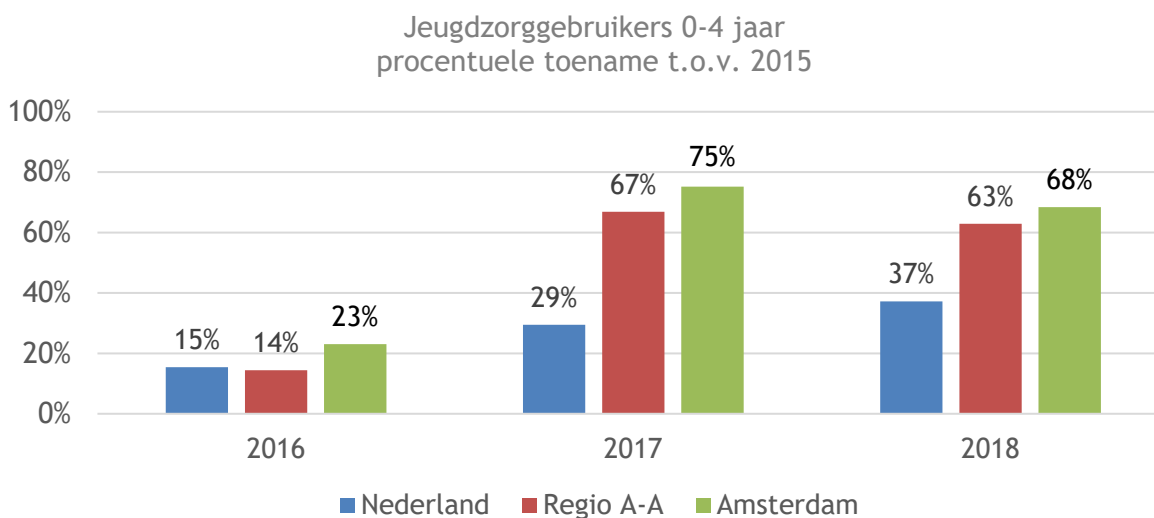
Figuur 1 Jeugdzorggebruik 0-23 jaar, procentuele toename in Nederland, Amsterdam-Amstelland en Amsterdam

Bron: CBS Statline

Figuur 1 maakt duidelijk dat landelijk sprake is van een graduele stijging van het gebruik van jeugdzorg sinds 2015, van 6% in 2016 tot 13 procent in 2018. In Amsterdam-Amstelland en vooral de gemeente Amsterdam was de stijging in 2016 vele malen groter dan landelijk. De stijging lag daar rond de 40 respectievelijk 50%. De aantallen per jaar bleven daarna redelijk stabiel. In Amsterdam was tussen 2017 en 2018 zelfs sprake van een afname. In de halfjaarcijfers, die we ook hebben bestudeerd, is deze afname ook te zien. Maar deze zet niet door in de eerste helft van 2019 (dit zijn de meest recente cijfers). De aantallen nemen dan ten opzichte van eerste helft 2018 weer toe.

Figuur 2 Jeugdzorggebruik 0-4 jaar, procentuele toename in Nederland, Amsterdam-Amstelland en Amsterdam

Bron: CBS Statline

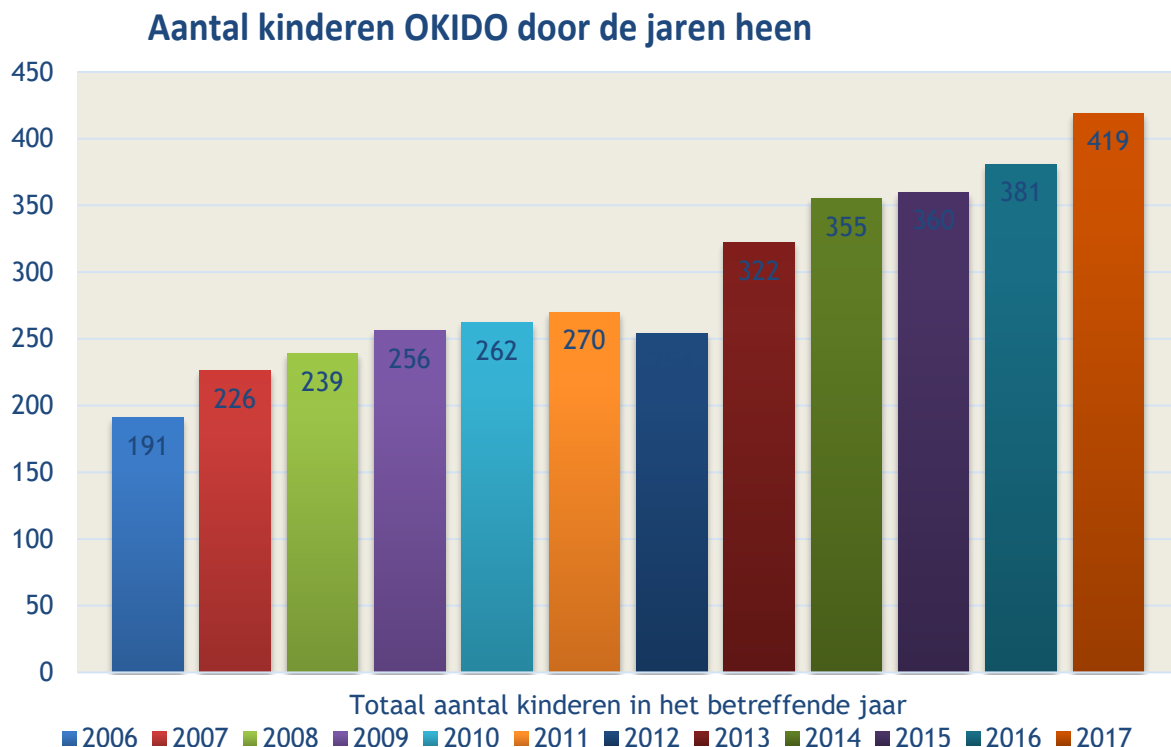
Onder 0-4-jarigen is de stijging van jeugdzorggebruikers tussen 2015 en 2018 naar verhouding veel groter dan onder 0-23-jarigen. Dit geldt zowel landelijk (graduele stijging tot 37% in 2018) als in de regio en de gemeente Amsterdam, waar de stijging in 2018 ten opzichte van 2015 zelfs 63 respectievelijk 68% was. Wat opvalt is dat in de regio en in de gemeente Amsterdam de stijging bij 0-4-jarigen pas later op gang is gekomen dan bij de 0-23-jarigen. Met een piek in 2017.

De cijfers en percentages gaan allemaal over absolute aantallen jeugdzorggebruikers ten opzichte van een bepaald jaar. Ter controle is nagegaan of er grote verschuivingen zijn geweest in aantallen 0-4-jarigen in de bevolking. Dat was niet het geval. In de periode 2015-21018 daalde de *totale bevolking* van 0-4 jaar licht, zowel in Nederland als in Amsterdam (bron: Statline, OIS). Als het zorggebruik was berekend als percentage van de omvang van de populatie op een meetmoment, zou de procentuele toename daarmee nog wat forsler zijn geweest.

OKIDO: toename kinderen met zorgondersteuning in kinderopvang in Amsterdam

OKIDO beschikt over registratiegegevens van het aantal kinderen in de kinderopvang (kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en voorschoolse opvang) in de gemeente Amsterdam dat gebruik heeft gemaakt van OKIDO (langdurige ondersteuning). De gegevens zijn een mooie aanvulling op de Statline-data, omdat ze betrekking hebben op kinderen in de kinderopvang, en omdat we ze over meer jaren beschikbaar hebben. Onderstaande figuur laat de toename zien van het aantal kinderen met zorgondersteuning in de kinderopvang tussen 2006 en 2017. Duidelijk wordt dat ook binnen de opvangvoorzieningen het aantal kinderen met deze zorgondersteuning sterk toeneemt over de jaren. De toename is al veel eerder ingezet, maar groeit wel fors door de laatste jaren.

Figuur 3. Aantal kinderen OKIDO (zorgondersteuning in de kinderopvang) in Amsterdam tussen 2006 en 2017

Een procentuele toename is berekend op basis van de aantallen kinderen in Amsterdam dat gebruik maakte van OKIDO op twee meetmomenten: 2015 en 2017. Deze toename bedraagt 16,4%. We hebben niet kunnen achterhalen of het totaal aantal gebruikte kinderopvangplekken voor 0-4 jaar in dezelfde periode ook is toegenomen in Amsterdam.

Conclusie

Uit gegevens van het CBS blijkt dat er sprake is van een duidelijke toename van het aantal kinderen (0-4 jaar) met jeugdzorggebruik in Nederland en in Amsterdam-Amstelland en de gemeente Amsterdam in de periode 2015-2018. De toename is in Amsterdam en omgeving vele malen groter dan landelijk. Zowel landelijk als in de regio en gemeente Amsterdam steeg het jeugdzorggebruik van 0-4-jarigen veel sterker dan het jeugdzorggebruik onder 0-23-jarigen. Uit OKIDO-cijfers blijkt dat het aantal kinderen (0-4) in Amsterdam met langdurige zorgbehoefte al jaren toeneemt in de kinderopvang. De stijging is al veel eerder dan in 2015 ingezet, zo blijkt uit deze cijfers. We hebben geen gegevens kunnen vinden over de ontwikkeling in de tijd van het totaal aantal kindplaatsen 0-4 in de regio. Daarmee weten we niet zeker of er ook sprake is van een *procentuele* toename van het aantal kinderen met een zorgbehoefte *in de kinderopvang* in Amsterdam. De cijfers geven al met al een duidelijke aanwijzing dat het aantal kinderen met een zorgbehoefte onder 0-4-jarigen in Amsterdam en omgeving sterk toeneemt. Dit wordt ook in de praktijk zo ervaren, blijkens de vraag. Het heeft al geleid tot de ontwikkeling van nieuwe samenwerkingen tussen reguliere kinderopvang en jeugdzorg; om beter passende zorg te kunnen bieden.³

Over KeTJA

De Amsterdamse kenniswerkplaats is een van de 12 Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd. KeTJA ondersteunt de ontwikkeling van de basismethodiek van het Ouder- en Kindteam, de doorontwikkeling van het lerend systeem, en beantwoordt vragen via een kennisportaal. KeTJA is onderdeel van het Netwerk Effectief Jeugdstelsel Amsterdam (NEJA).

Voor meer informatie over producten, vragen en antwoorden op het kennisportaal kunt u contact opnemen met Marjolijn Distelbrink mdistelbrink@verwey-jonker.nl.

³ In het kader van deze portaalvraag heeft Mirjam Gevers ook ondersteuning geboden bij een expertbijeenkomst over nieuwe te ontwikkelen samenwerkingsvormen.